

ACHTERGRONDINFORMATIE BIJ MODULE 4

Als makers van dit lespakket hebben wij ons laten inspireren door verschillende personen en opvattingen over het verlenen van zorg. De overeenkomst in de diverse opvattingen is dat ze het belangrijk vinden dat de cliënt centraal staat en er recht gedaan wordt aan diens leefwereld en zorglogica.

Hierna zullen we een aantal belangrijke inspiratiebronnen kort samenvatten. Aan het einde van deze tekst zijn alle bronnen die we voor Module 4 hebben gebruikt te vinden.

De zorg verandert. Gemeenten zullen de regie voeren bij het kiezen van de juiste zorg in een stad of dorp. De organisatie van de zorg verandert. Steeds meer wordt er gewerkt in wijkteams. De invulling van het werk verandert, van zorgen voor naar zorgen dàt (er iets gebeurt). Die verandering vraagt om meer samenwerken met de informele zorg en ondersteuning van netwerken, om zien wat nodig is en kansen benutten. In **Zorgvisie** van 7 november 2014 lees je over de zorgen die mensen zich maken over de transitie in de zorg. *Zorgvisie* is een digitaal tijdschrift dat een brug wil slaan tussen beleid en praktijk. De kop van het artikel in de editie van 7 november luidt: *Kritiek op de zorghervorming neemt toe*. In de samenleving is steeds meer kritiek te horen op de transitie van de zorg. Mensen maken zich zorgen of de huishoudelijke hulp voor vader of moeder nog wel betaald gaat worden.

De uitgave *Communiceren in de zorg* van **Vilans**, behandelt alle belangrijke aspecten van communicatie. Samengevat: een goed gesprek is smeerolie in de zorg. Er wordt aandacht besteed aan actief luisteren en feedback geven. Luisteren Samenvatten en Doorvragen (LSD) wordt gestimuleerd. Door middel van een beeldverhaal worden de vaardigheden onder de loep genomen.

Met steun van het Nationaal Programma Ouderenzorg en ZonMw is er onderzoek gedaan naar de betekenis en de waarde van eigen regie in het dagelijks leven van ouderen. In het onderzoeksverslag *Het heft in eigen handen* staat een aantal verhalen waarin verschillende aspecten van 'eigen regie' aan bod komen.

Met het boek *Yemma* (Marokkaans voor 'moeder') geeft de schrijver **Mohammed Benzakour** zijn stemloze moeder een stem, een stem tegen de vergetelheid. Yemma is de echtgenote van een Marokkaanse eerste generatie gastarbeider. Zij is analfabeet en heeft nooit Nederlands geleerd. Na een herseninfarct wordt zij volledig zorgafhankelijk en opgenomen in een verpleeghuis. Deze zorginstelling is niet berekend op patiënten met een islamitische achtergrond. De beschikbare therapieën zijn ontoereikend en bepaald niet aangepast. Benzakour ziet dit alles met lede ogen aan. Hij probeert voor zijn moeder te regelen en te redden wat er nog te redden valt. Gedetailleerd beschrijft hij de bezoeken aan zijn moeder en zijn worsteling met de instelling. Bovenal geeft hij een liefdevolle beschrijving van zijn moeder en van zijn dierbare herinneringen aan haar. Een ontroerend en indrukwekkend boek, dat in prachtig proza de sterke band tussen moeder en zoon schetst

Het boek *Emoties in de zorg* van **Theo Royers** behandelt de vijf basisemoties: woede, vreugde, walging, verdriet en angst. Het laat zien hoe de emoties zich uiten en hoe je ermee om kunt gaan. Royers illustreert de basisemoties met veel verhalen uit de zorgpraktijk.

In de *presentietheorie* van **Andries Baart** draait het vooral om 'er zijn voor de ander'. Dat komt tot uiting in een goede en nabije relatie en dus niet in het wegpoetsen van problemen. Het gaat om menswaardige zorg, om de waardigheid van de ander, om de basale erkenning, zodat de ander – hoe gek of anders ook – voluit in tel is. Het gaat om wederzijdsheid (van hartelijkheid tot strijd), om alledaagse activiteiten, om verhalen, om nauwgezette afstemming op de leefwereld, om de wil de ander 'uit te graven', het beste van zijn of haar mogelijkheden naar boven te laten komen en niemand ooit af te schrijven.

In de brochure *Zegt ú 't maar!* van dr. **Angèle Jonker** gaat het over de kwetsbaarheid van ouderen die te maken krijgen met chronische ziekten en dementie. Ze zijn kwetsbaar vanwege de beperkingen die hun achteruitgaande gezondheid met zich meebrengt. In verschillende mate, want het ervaren van kwetsbaarheid (en afhankelijkheid) is heel persoonlijk. Zeker is wel dat afhankelijkheid van zorg en begeleiding de kwetsbaarheid versterkt. Tegelijkertijd neemt de behoefte aan ondersteuning en geborgenheid toe. En misschien moeten we wel zeggen: de behoefte aan vertrouwen.

De sleutelvraag is: hoe bereiken we dit in een tijd waarin ouderen worden opgeroepen tot zelfredzaamheid, succesvol verouderen en sturing van zorgaanbod met hun vragen? Het antwoord is even kort als krachtig: eigen regie van bewoners maakt het verschil. Aan de hand van talloze praktijkvoorbeelden toont Jonkers hoe mensen met dementie communiceren en hoe je daar als professional of vrijwilliger op kunt inspelen.

Arcon heeft de methode *Geluksgericht werken* ontwikkeld, als een antwoord op de vragen die de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) oproept bij professionals. De methodiek heeft zijn wortels in de positieve psychologie, waarin drie basisbehoeften van de mens worden onderscheiden: verbondenheid, autonomie en competentie. Deze drie vormen de basisfactoren voor welbevinden en worden gebruikt als invalshoeken voor de 'keukentafelgesprekken'. Volgens de *zelfdeterminatietheorie* van **Edward Deci en Richard Ryan** zullen mensen dwars gedrag, verlies van zelfbeheersing en rigide gedragspatronen vertonen indien er geen aandacht is de vervulling van deze drie basisbehoeften.

Bronnen bij Module 4

Dorresteyn, M. van (red). Kritiek op de zorg hervorming neemt toe. *Zorgvisie*, 7 november 2014.

LASA, Longitudinal Aging Study (jaartal onbekend). *Het heft in eigen handen – Ervaringen van ouderen met regie in de zorg*. Amsterdam: VU University Press.

Benzakour, M. (2013). *Yemma, Stilleven van een Marokkaanse moeder*. Breda: Uitgeverij De Geus.

Deci, E. & Ryan, R. (2002). Overview of Self-Determination Theory: An Organismic Dialectical Perspective, in: *Handbook of Self-Determination Research*, pp. 3-34.

Theo Royers (2005). *Emoties in de zorg*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Baart, A. (2007). Een beknopte schets van de presentietheorie. *Pastorale Nieuwsbrief* nr. 134 - 2007/14-19.

Jonker, A.C.G. (2011). 'Zegt ú 't maar!' Opmeer: Stichting Jonkerszorg.

Royers, T. (2007). *De zorg gaat door*. Utrecht/Tilburg: Vilans/PON.

Mostert, H. (2013). 6 Ezelsbruggetjes voor een goede dialoog. Utrecht: Vilans.

Berg, M. van den (2003). *Voor de laatste tijd, samenwerken aan een goede dood*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Staveren, R. van (2011). Gezamenlijke besluitvorming in de praktijk. *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde*, 2011;155:A3777.

Verder lezen over de zelfdeterminatietheorie bij Arcon en diepgravender bij Coert Visser.

Meer weten over geluksgericht werken? Bekijk op de site geluksbudget.nl het boek De Gevolgen van Geluk en een documentaire van Brandpunt

Bekijk ook de volgende uitgaven van Vilans:

- het boekje Communicatie in de zorg: Sandra en Siona gaan voor een goed gesprek
- het communicatieblad Elkaar aanspreken
- het werkblad complimenten geven van Vilans.